

2017

ARCHEOLOGIENOTA Kasteelhoevestraat te Tielt (West-Vlaanderen)

ADEDE Archeologisch Rapport 245

Claeys S.

Van Huffel C.

ADEDE ARCHEOLOGISCH RAPPORT 245

Archeologienota
Kasteelhoevestraat te Tielt
(West-Vlaanderen).

CLAEYS SIMON & VAN HUFFEL CEDRIC

Colofon

Uitgever	ADEDE bvba
Jaar van uitgave	2017
Plaats van uitgave	Gent
Redactie	Simon Claeys & David Janssens
ISSN	2033-6810

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van ADEDE bvba. ADEDE bvba is niet aansprakelijk voor eventuele schade voortvloeiend uit diens adviezen.

Inhoudsopgave

1	Administratieve fiche	- 5 -
2	Bureauonderzoek	- 9 -
2.1	Archeologische voorkennis	- 9 -
2.2	Aanleiding van het onderzoek.....	- 9 -
2.3	Doel van het onderzoek	- 9 -
2.4	Huidige situatie projectgebied	- 10 -
2.5	Beschrijving geplande werken.....	- 10 -
2.6	Randvoorwaarden	- 10 -
2.7	Werkwijze	- 11 -
3	Assessmentrapport.....	- 15 -
3.1	Landschappelijke situering van het onderzoeksgebied.....	- 15 -
3.2	Geo(morfo)logische en bodemkundige situering van het onderzoeksgebied	- 17 -
3.2.1	Tertiair geologisch	- 17 -
3.2.2	Quartair geologisch	- 18 -
3.2.3	Bodem	- 19 -
3.2.3.1	Bodemtypekaart.....	- 19 -
3.2.3.2	Potentiële bodemerosie	- 20 -
3.2.3.3	Erosiegevoeligheid.....	- 21 -
3.2.3.4	Landgebruik	- 22 -
3.2.3.5	Gewestplan.....	- 23 -
3.3	Historische situering van het onderzoeksgebied	- 25 -
3.3.1	Algemene historische situering	- 25 -
3.3.2	Historisch kaartmateriaal	- 26 -
3.3.2.1	Kaart van Ferraris (1771 – 1778)	- 26 -
3.3.2.2	Atlas der Buurtwegen (1840)	- 27 -
3.3.2.3	Topografische kaart van Vandermaelen (1846 – 1854)	- 28 -
3.3.2.4	Kaart van Popp (1842 – 1879)	- 29 -
3.3.2.5	Luchtfoto's 1971.....	- 31 -
3.3.2.6	Luchtfoto's 1979-1990	- 32 -
3.4	Archeologische situering van het projectgebied.....	- 33 -
3.4.1	Middeleeuwen.....	- 33 -

3.4.2	Nieuwe Tijd.....	- 34 -
3.4.3	Onbepaald	- 34 -
4	Besluit.....	- 35 -
4.1	Beantwoording Onderzoeksvragen.....	- 35 -
4.2	Samenvatting onderzoek.....	- 38 -
5	Bibliografie.....	- 39 -
6	Lijst van plannen.....	- 40 -
7	Lijst van figuren	- 41 -

1 Administratieve fiche

Projectcode	2017J357
Site	Tielt – Kasteelhoevestraat
Projectsigle ADEDE	TIE-KAS
Ligging	Kasteelhoevestraat 4 8700 Tielt
Bounding Box	Punt 1 (NO): X: 82827,706m Y: 190475,591m Punt 2 (ZW): X: 82650,435m Y: 190332,451m
Topografische kaart	Zie plannr. 1
Kadaster	Tielt Afd. 5, Sectie B, 487c Zie plannummer 3
Soort onderzoek	Bureauonderzoek
Aard van de vervolgwerken	Aanleg van twee scharrelstallen met bijhorende verhardingen en wintertuinen
Uitvoerder	ADEDE bvba
Erkenningsnummer ADEDE bvba	2015/00058
Erkend archeoloog	Simon Claeys 2017/00184 Alexander Cattrysse 2017/00187
Tijdelijke bewaarplaats archief	ADEDE bvba
Bibliografische referentie	Claeys S & Van Huffel C., 2017, Archeologienota Kasteelhoevestraat te Tielt (West-Vlaanderen), ADEDE Archeologisch Rapport 245, Gent.
Grootte projectgebied	Ca. 11655m ²
Periode uitvoering	Oktober/November 2017
Thermen thesaurus Onroerend Erfgoed	Archeologienota, Bureauonderzoek
Verstoorde zones	Nvt.

TIELT - KASTEELHOEVESTRAAT

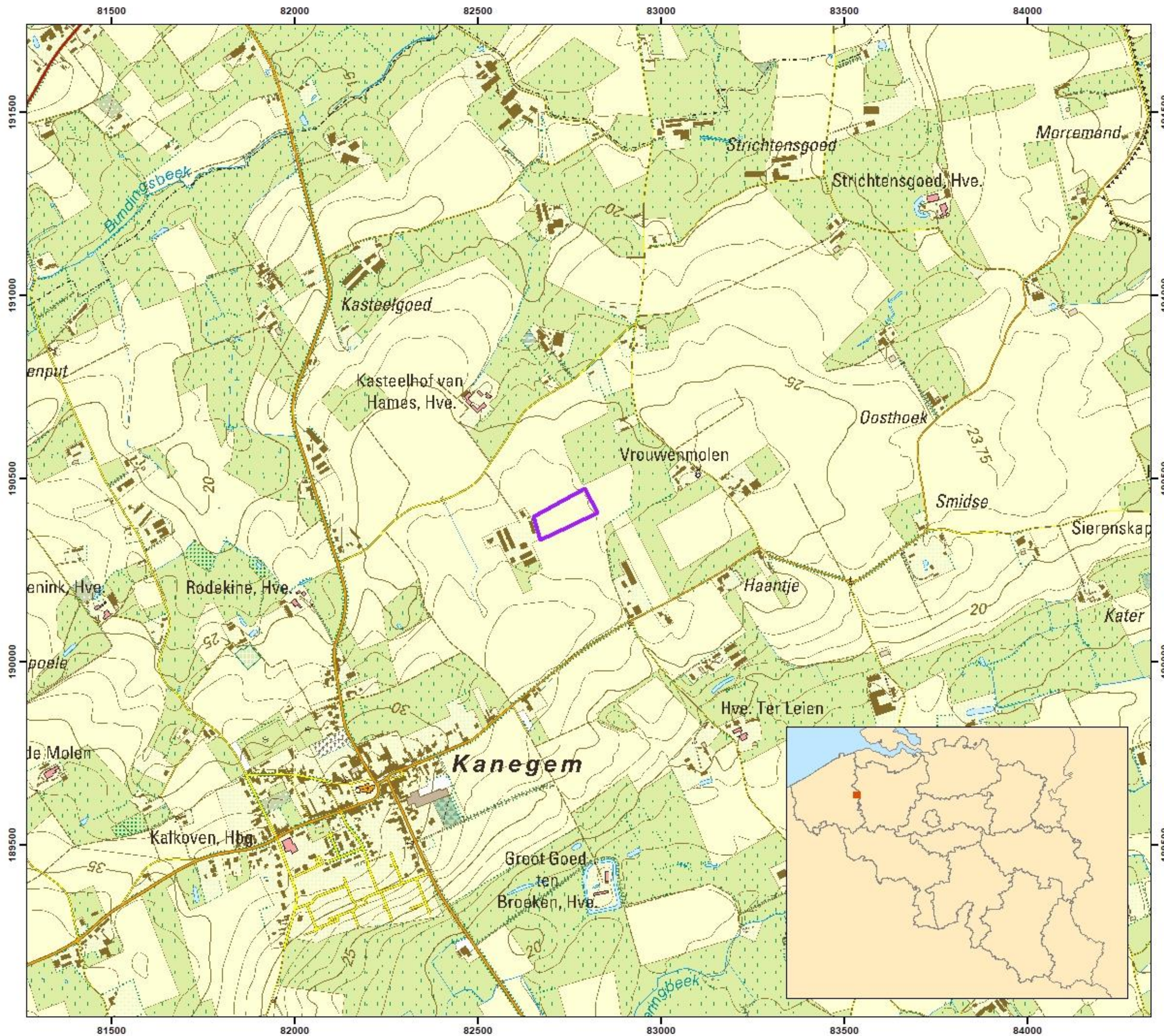
Plannr. 1
Topografische kaart

2017J357 30/10/2017

© AGIV

Legende

 Projectgebied

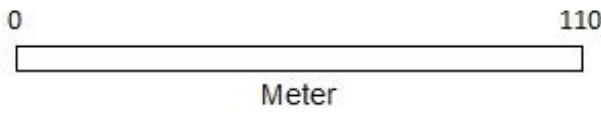

TIELT - KASTEELHOEVESTRAAT

Plannr. 2.
Orthofoto 2016
2017J357 30/10/2017

© AGIV

Legende
 Projectgebied

TIELT - KASTEELHOEVESTRAAT

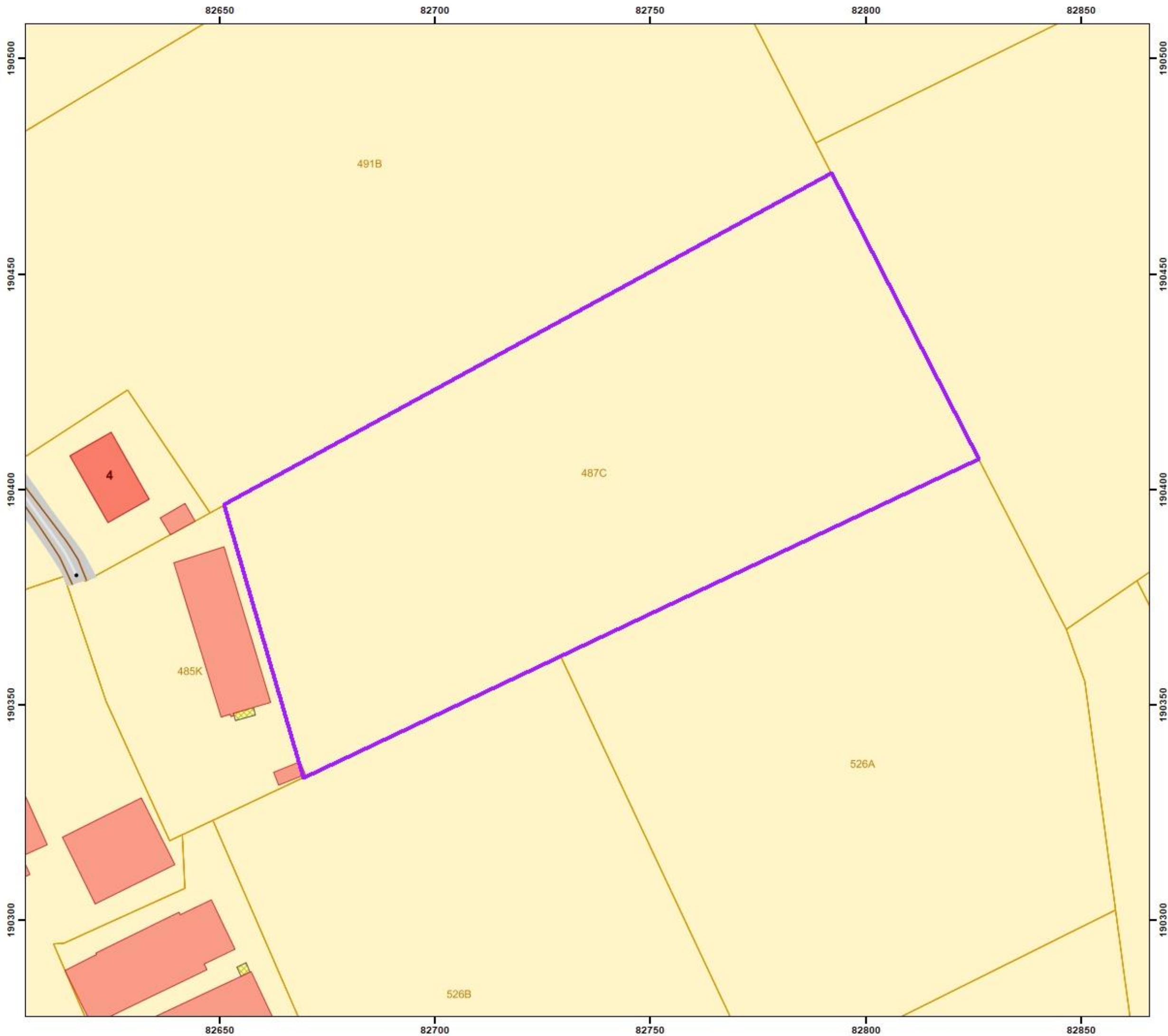
Plannr. 3
GRB (kadaster)

2017J357 30/10/2017

© AGIV

Legende

 Projectgebied

2 Bureauonderzoek

2.1 Archeologische voorkennis

Binnen de contouren van het projectgebied is nog geen voorafgaand archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem uitgevoerd. De Centraal Archeologische Inventaris (CAI) maakt echter wel melding van een aantal locaties in de nabije en ruimere omgeving van het projectgebied waar reeds archeologisch onderzoek werd uitgevoerd. Deze worden in '§3.4. Archeologische situering van het projectgebied' nader toegelicht.

2.2 Aanleiding van het onderzoek

De archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij het projectgebied volledig buiten woon- en recreatiegebied gelegen is, de aanvrager privaatrechtelijk is en de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 5000m² of meer beslaat; de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft bedraagt tevens meer dan 3000m². De initiatiefnemer is daarom verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

2.3 Doel van het onderzoek

Deze archeologische nota heeft tot doel om door middel van de bestaande archeologische, geografische, geologische, en historische bronnen de mogelijkheid tot het aantreffen van archeologisch waardevolle sites binnen het projectgebied te onderzoeken. Aan de hand van de verzamelde informatie wordt vervolgens een programma van maatregelen opgesteld met het doel de archeologische kennis te bewaren voor de volgende generaties.

Volgende onderzoeksvragen worden in deze archeologienota behandeld:

- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied?
- Zijn er archeologische sites met relevante cultuurhistorische waarde gekend op of in de omgeving van het onderzoeksgebied?
- Hoe evolueerde het historisch landgebruik van het onderzoeksgebied?
- Hoe evolueerde de historische bebouwing van het onderzoeksgebied?
- Wat is de potentiële impact van de geplande werken op het cultuurhistorisch en archeologisch erfgoed?

2.4 Huidige situatie projectgebied

Het projectgebied bevindt zich ter hoogte van de Kasteelhoevestraat nr. 4 te Tielt op het kadastrale perceel nr. 487C. De gronden zijn momenteel in gebruik als akkerland en er is geen bebouwing of verharding aanwezig. Ten zuiden van het projectgebied bevindt zich een gebouw dat gedeeltelijk zal gesloopt worden. Op deze locatie wordt geen nieuw bouwwerk voorzien, bijgevolg is dit niet mee opgenomen in het projectgebied.

Voor een inplantingsplan van de bestaande toestand wordt verwezen naar plannr. 2 (Orthofoto) en plannr. 3 (GRB) en bijgevoegde foto op pg. 12.

2.5 Beschrijving geplande werken

Ter hoogte van het westelijke en centrale gedeelte van het projectgebied wordt de bouw van twee leghennenstallen voorzien. Deze zullen parallel gesitueerd worden over de lengte van het projectgebied. De meest westelijke stal meet 24,81 x 103,10 m en wordt ten zuiden voorzien van een zone voor transportbanden. De meest oostelijke stal meet 24,81 x 110,68 m en zal in het zuiden voorzien worden van een eierlokaal. Ten oosten en westen van beide stallen wordt binnen deze oppervlaktes een wintertuin voor de kippen voorzien. Voor de stallen zal gebruik gemaakt worden van afzonderlijke putfunderingen op een diepte van max. 1.10m ten opzichte van het huidige maaiveld. Tussen beide stallen wordt een afstand van 8m bewaard waarbinnen bovengrondse silo's worden voorzien alsook 2 ondergrondse hemelwaterputten waarvoor een zone wordt afgegraven tot een diepte van 2.75m ten opzichte van het huidige maaiveld. Ten noorden van beide stallingen wordt tevens 2 putten voor wateropvang voorzien, ook deze worden ingepland op een diepte van max. 2.75m ten opzichte van het huidige maaiveld. Ten oosten van de stallingen wordt tevens een infiltratiezone voorzien waarbij tot een maximumdiepte van 0.6m ten opzichte van het huidige maaiveld zal gegraven worden.

Voor een inplantingsplan van de ontworpen toestand wordt verwezen naar plannr. 4.

2.6 Randvoorwaarden

De vergunningsaanvraag kadert in de mogelijke verkoop van het landbouwbedrijf waarbij het bekomen van de vergunningen als opschortende voorwaarde geldt. Hierdoor dient de vergunning bekomen te worden voor er enige werken, inclusief archeologie, ter hoogte van het projectgebied kunnen plaatsvinden. Hierdoor dient de mogelijkheid van het uitgesteld traject gevolgd te worden bij eventueel noodzakelijk verder archeologisch (voor)onderzoek.

2.7 Werkwijze

Dit bureauonderzoek heeft tot doel de aanwezigheid en de bewaringstoestand van de archeologische resten binnen het projectgebied in te schatten, alsook de impact van de geplande werken op het aanwezige archeologische erfgoed. Op basis van de verworven kennis kunnen concrete aanbevelingen geformuleerd worden voor een eventuele verder prospectie-/opgravingsstrategie. De archeologische verwachting van het projectgebied wordt gebaseerd op gekende geologische, landschappelijke, archeologische, historische en geografische bronnen. Hiervoor wordt beroep gedaan op gekende literatuur, de Centraal Archeologische Inventaris, het Geoportaal van Onroerend Erfgoed en de Databank Ondergrond Vlaanderen. Dit alles wordt vervolgens samengelegd met topografische kaarten, recente luchtfoto's, kadasterkaarten en plannen van de gekende/geplande toestand.

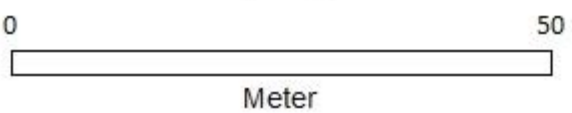
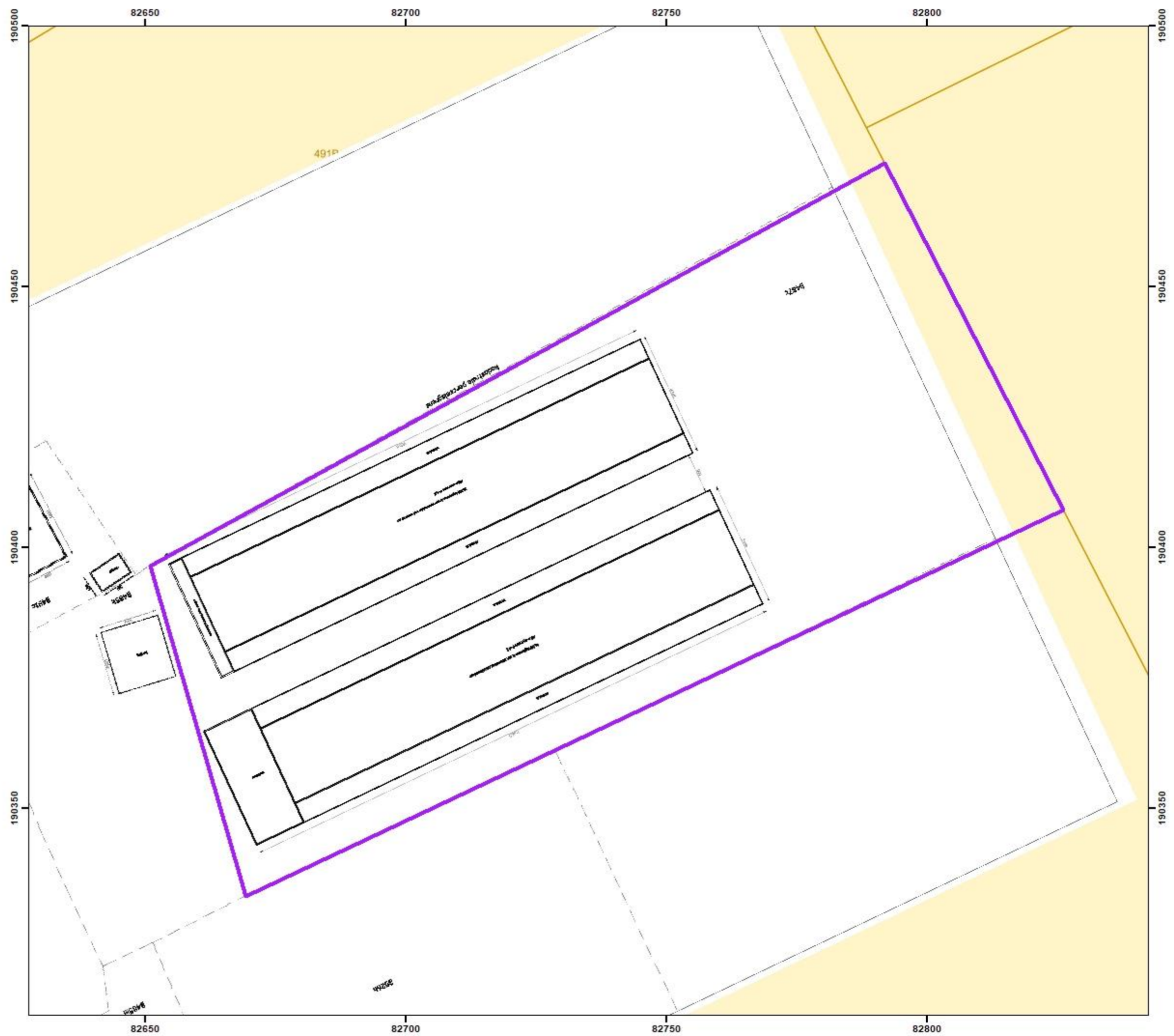
TIELT - KASTEELHOEVESTRAAT

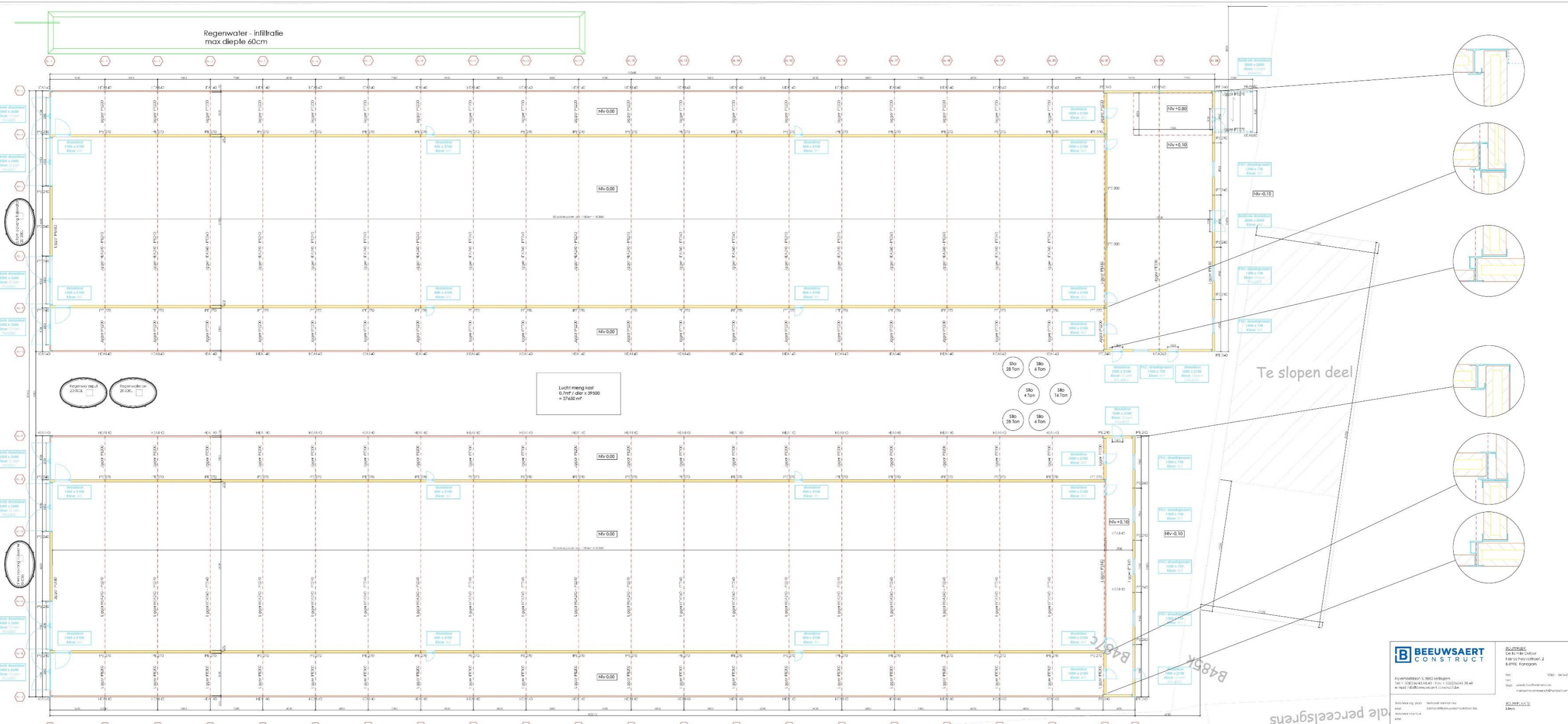
Plannr. 4
Inplanting geplande toestand

20171357 30/10/2017

© AGIV, opdrachtgever

Legende
 Projectgebied

BEEUWSAERT CONSTRUCT

Huyshoedweg 3, 3863 Leddigen
 Tel: +31(0)36434343, Fax: +31(0)36433844
 e: mail: info@beuwsaertconstruct.nl

SOORT/AARS
 1.88m

DOOSNUMMER
 17

Gegevens Aans/Best:
 Naam: []
 Adres: []
 Plaats: []
 Postcode: []
 Telefoon: []
 E-mail: []

WIJZIGINGEN:

Algemeen plan

DAATUM: 28/09/2017

TEKENAAR: []

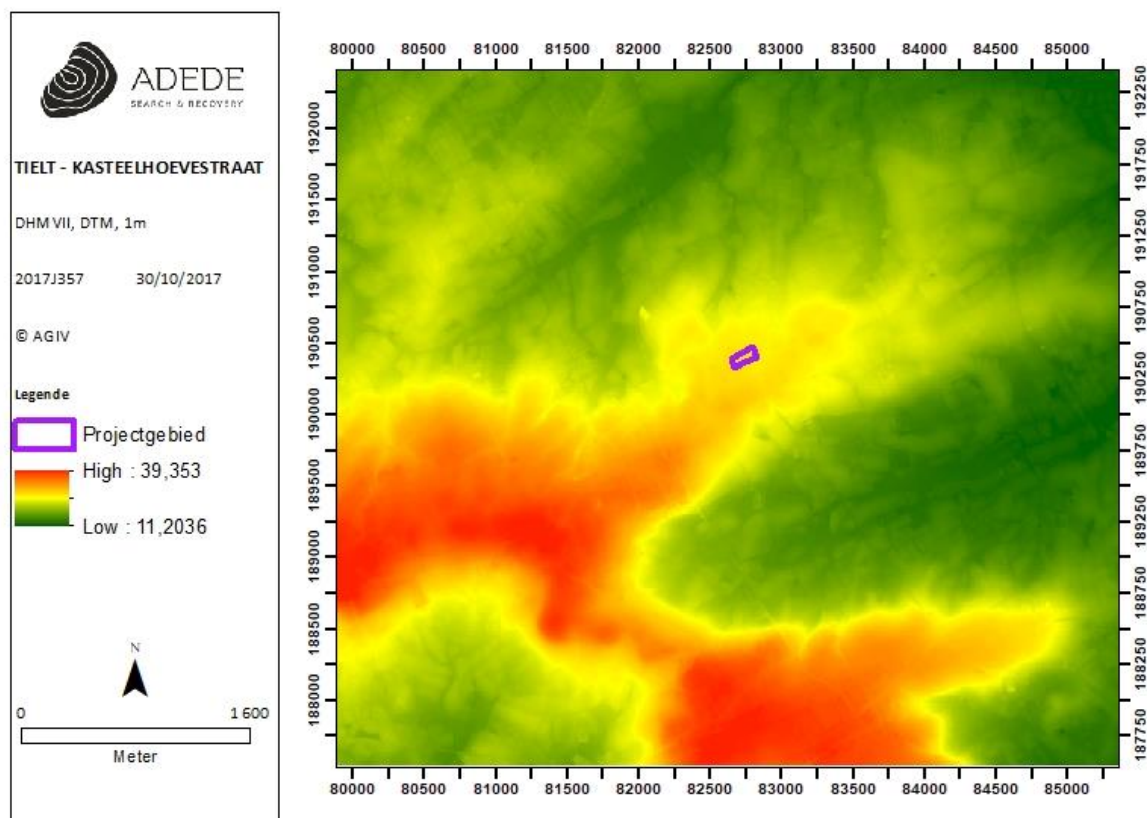
SCALA: 1/100

1/200

3 Assessmentrapport

3.1 Landschappelijke situering van het onderzoeksgebied

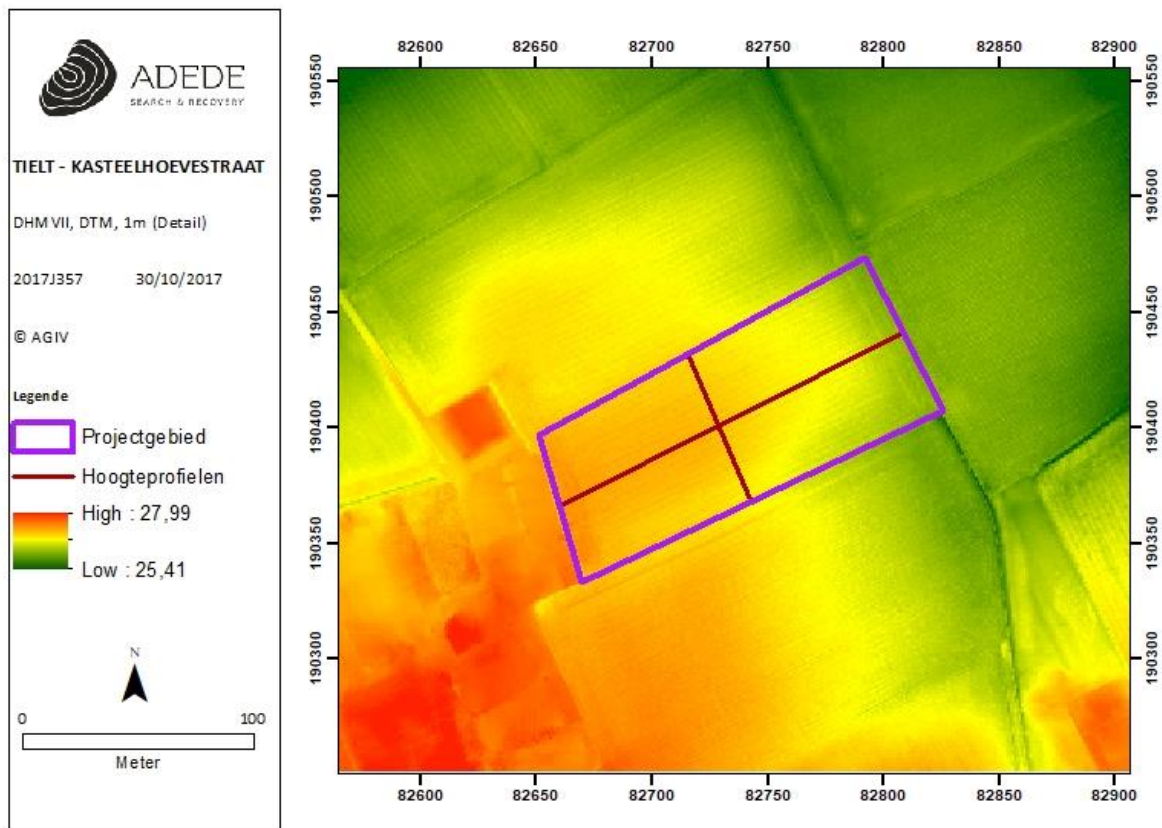
Tielt is een stad in de provincie West-Vlaanderen waarbij het onderzoeksgebied gelegen is in de deelgemeente Kanegem. Kanegem bevindt zich in het bekken Gentse Kanalen, meer bepaald het deelbekken Poekebeek. Het centrum van Tielt bevindt zich deels ook in dit bekken, het zuidelijke deel maakt echter deel uit van het Leiebekken, deelbekken Benedenleie.¹ Het onderzoeksgebied bevindt zich verder in een beschermd landschap, namelijk het kouterlandschap Kanegem met Neringbeek-Reigerbeekvallei.² Rondom het projectgebied zijn verschillende waterloopjes zichtbaar, dit zijn echter recent aangelegde irrigatiekanaaltjes en geen natuurlijke waterlopen.

Figuur 1. Situering van het projectgebied op het DHMVII, digitaal terreinmodel 1m.

¹ <http://www.geopunt.be/>

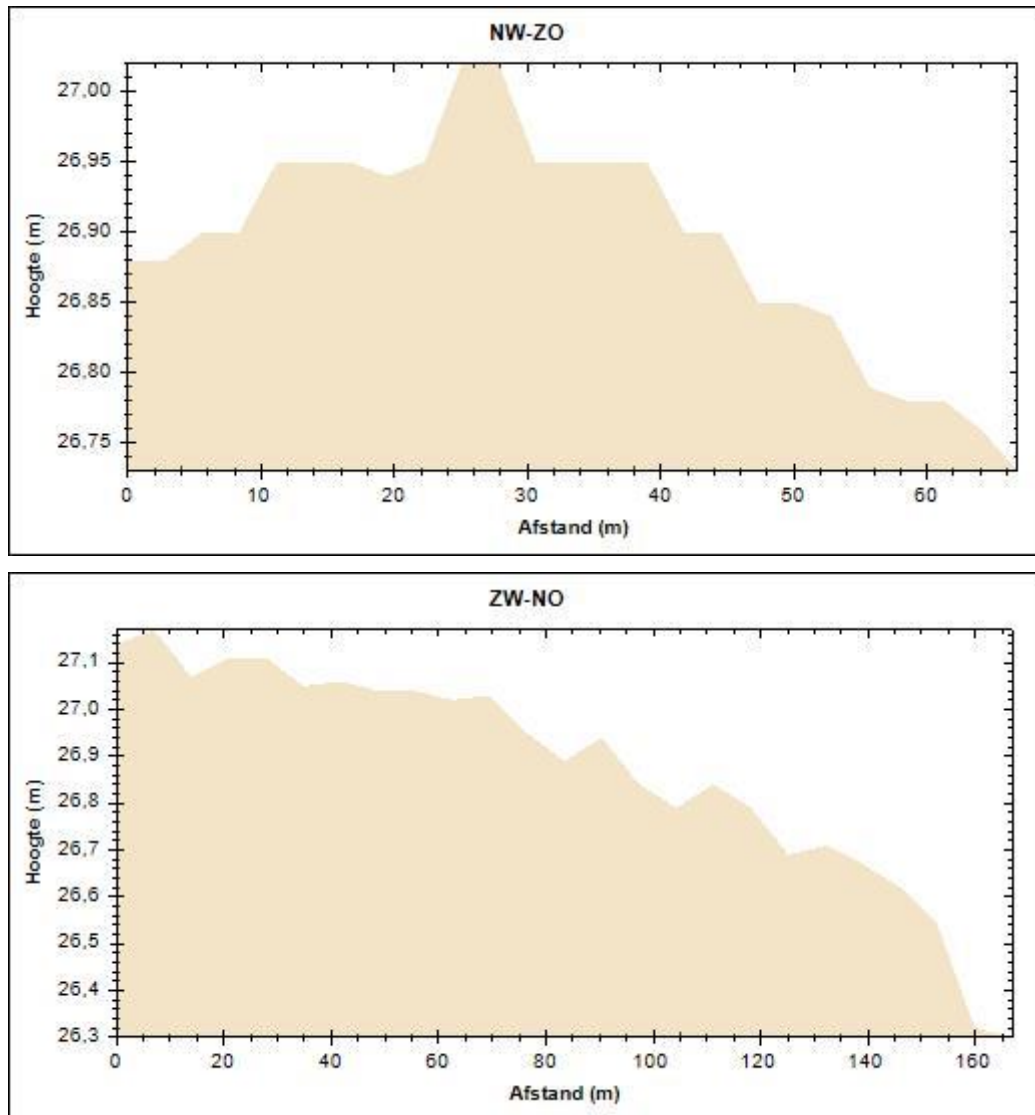
² <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/300481>

Figuur 2. Situering van het projectgebied op het DHM VII, digitaal terreinmodel 1m (detail).

Op het digitaal hoogtemodel is duidelijk te zien dat het projectgebied zich op een uitloper bevindt van een hoger gelegen terrein. Binnen het projectgebied zelf is een miniem hoogteverschil merkbaar. Het projectgebied bevindt zich op een hoogte tussen 26,3m TAW en 27.15 m TAW.

De hoogteprofielen geven aan dat het terrein vanaf het noordwesten eerst stijgt om vervolgens af te dalen naar het zuidoosten. In het zuidwesten is het terrein iets hoger gelegen, vanwaar het afdaalt naar het noordoosten.

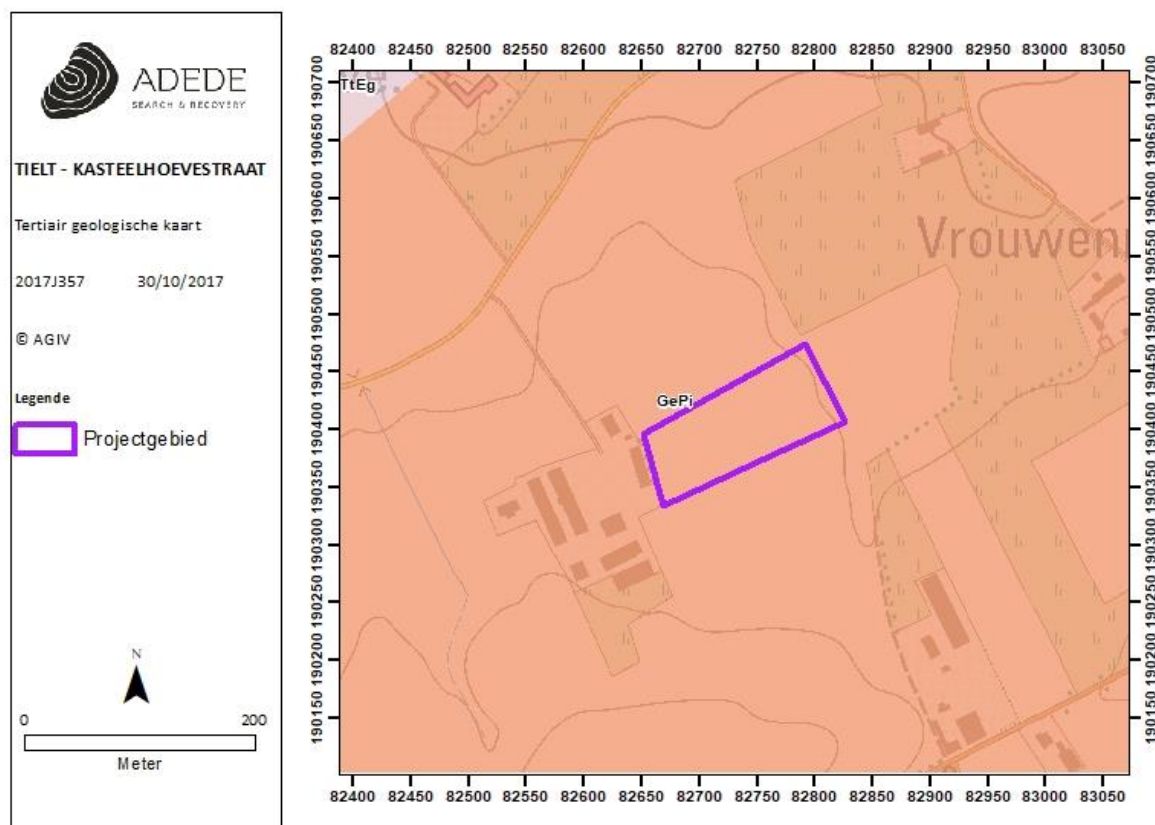
Figuur 3. Hoogteprofielen van het projectgebied.

3.2 Geo(morfo)logische en bodemkundige situering van het onderzoeksgebied

3.2.1 Tertiair geologisch

De Tertiair geologische kaart (1:50.000) geeft de lithologie van de afzettingen onder de Quartaire afzettingen weer. Op deze kaart bevindt het onderzoeksgebied zich binnen het Lid van Pittem. Dit maakt deel uit van de **Formatie van Gent (Ge)**, een doorgaans zandig-kleiige facies met enkele macrofossielen.

- Het **Lid van Pittem (GePi)** vormt een grijsgroene kleihoudend zandige tot zandhoudende kleiige afzetting. Plaatselijk komen zandsteenbanken voor met soms zeer veel fossielafdrukken. De gemiddelde dikte is 12 m.³

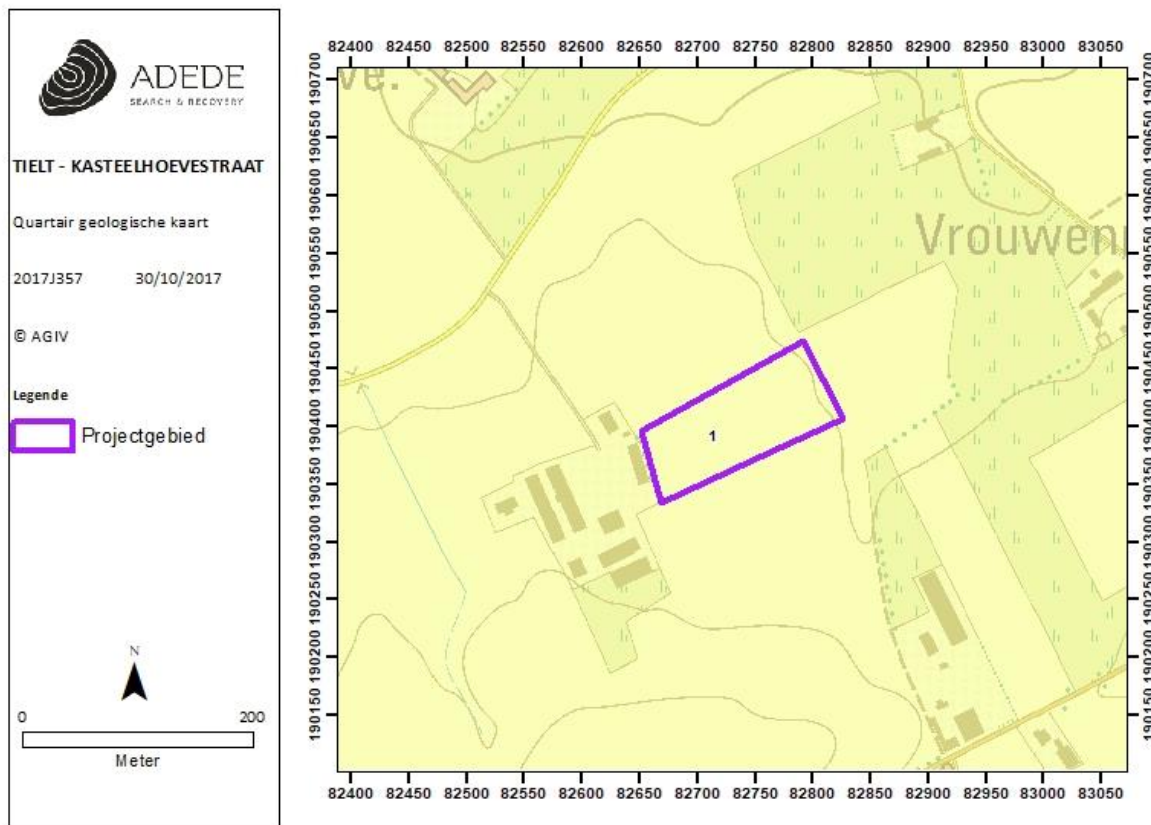

Figuur 4. Situering van het projectgebied op de tertiair geologische kaart.

3.2.2 Quartair geologisch

De quartair geologische profieltypekaart (1:200.000) geeft aan dat in het projectgebied geen Holocene en/of Tardiglaciale fluviatiele afzettingen bovenop de Pleistocene sequentie aanwezig zijn. De afzettingen in het studiegebied behoren tot **type 1**. Het gaat om eolische afzettingen (zand tot silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), mogelijks Vroeg-Holoceen en/of hellingsafzettingen van het quartair.

³ De Geyter G., 1999. Toelichting bij de Geologische kaart van België, 21 Tielst, Brussel: Belgische Geologische Dienst.

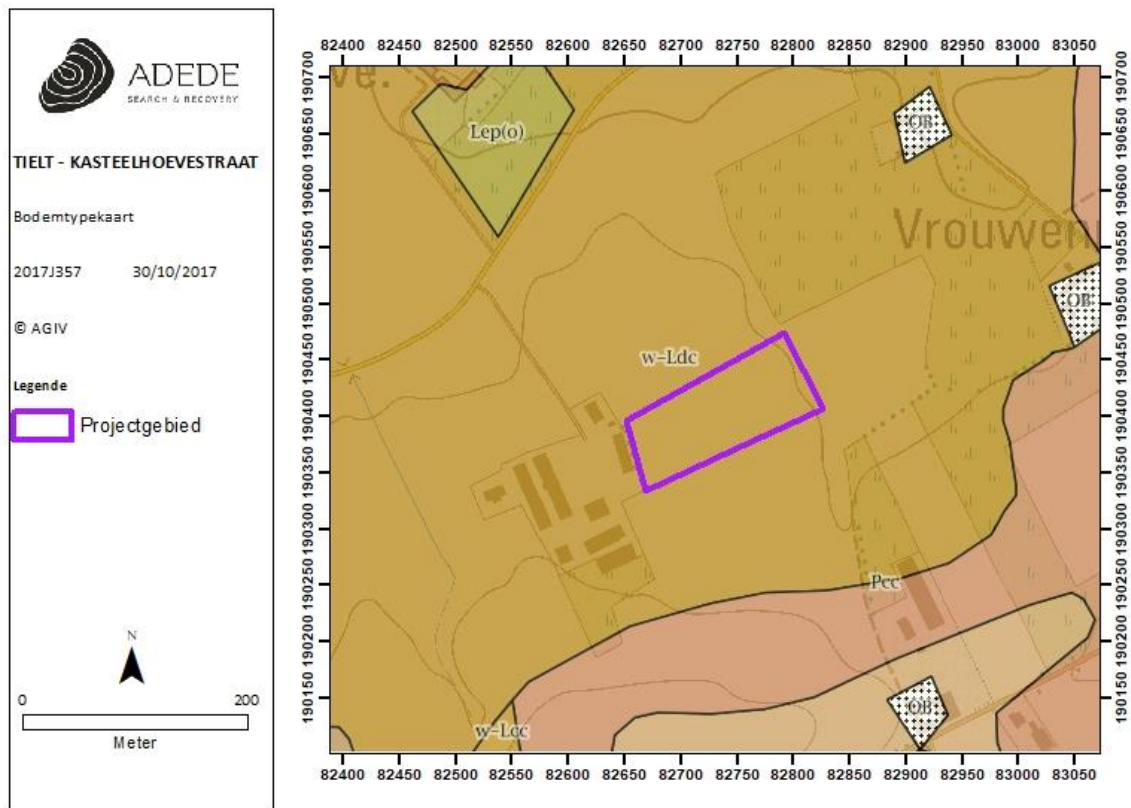
Figuur 5. Situering van het projectgebied op de quartair geologische kaart.

3.2.3 Bodem

In dit hoofdstuk worden achtereenvolgens de bodemtypekaart, potentiële bodemerosiekaart, erosiegevoeligheidskaart en het bodemgebruiksbestand besproken.

3.2.3.1 Bodemtypekaart

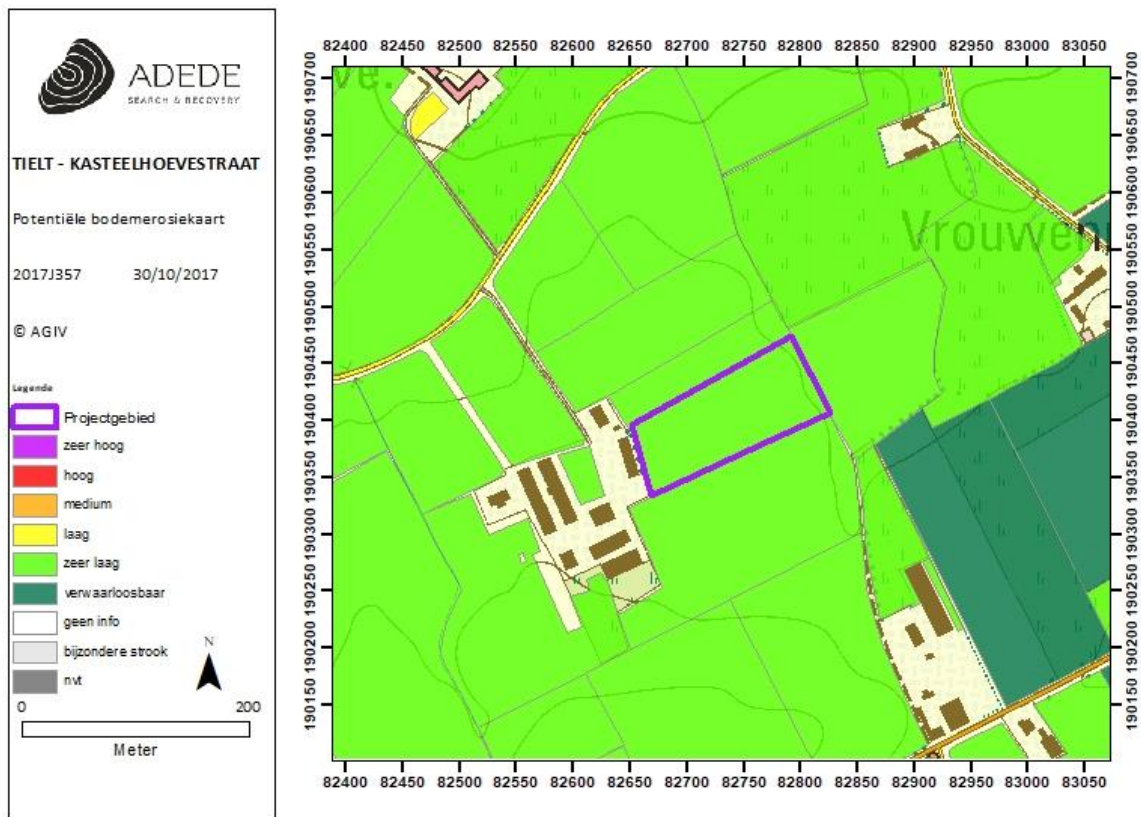
Op de bodemtypekaart is te zien dat het projectgebied volledig binnen een zone gedefinieerd als '**w-Ldc**' valt. Dit zijn matig natte zandleembodems met een sterk gevlekte, verbrokkelde B-horizont. Verder kan er klei-zand aangetroffen worden op geringe of matige diepte. Roestverschijnselen beginnen globaal in het bovenste deel van de B-horizont. Deze bodems zijn rationeel in gebruik als akkerland, maar drainering is vereist. Ook zijn ze zeer geschikt als weiland.

Figuur 6. Situering van het projectgebied op de bodemtypekaart.

3.2.3.2 Potentiële bodemerosie

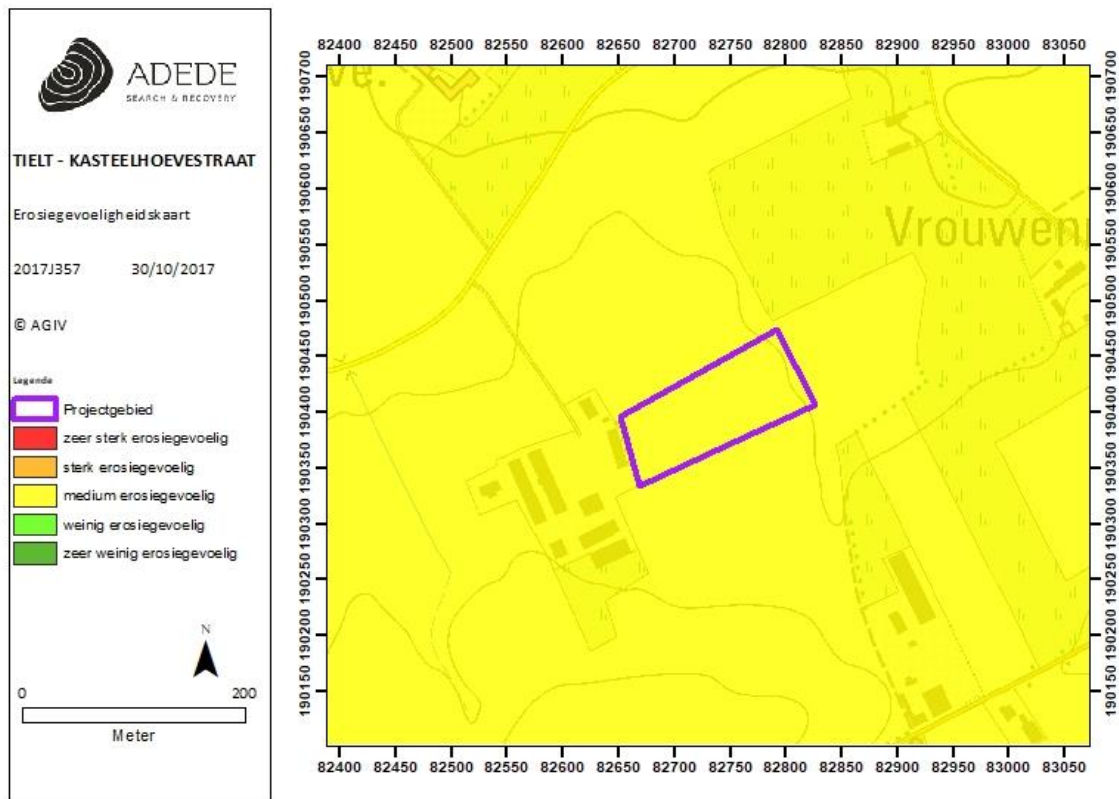
Op de potentiële bodemerosiekaart per perceel is het onderzoeksgebied ingekleurd als **zeer laag** erosiegevoelig.

Figuur 7. Situering van het projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart.

3.2.3.3 Erosiegevoeligheid

Het onderzoeksgebied is benoemd als zijnde van erosiegevoeligheid klasse 3, wat wil zeggen dat het **medium erosiegevoelig** is.

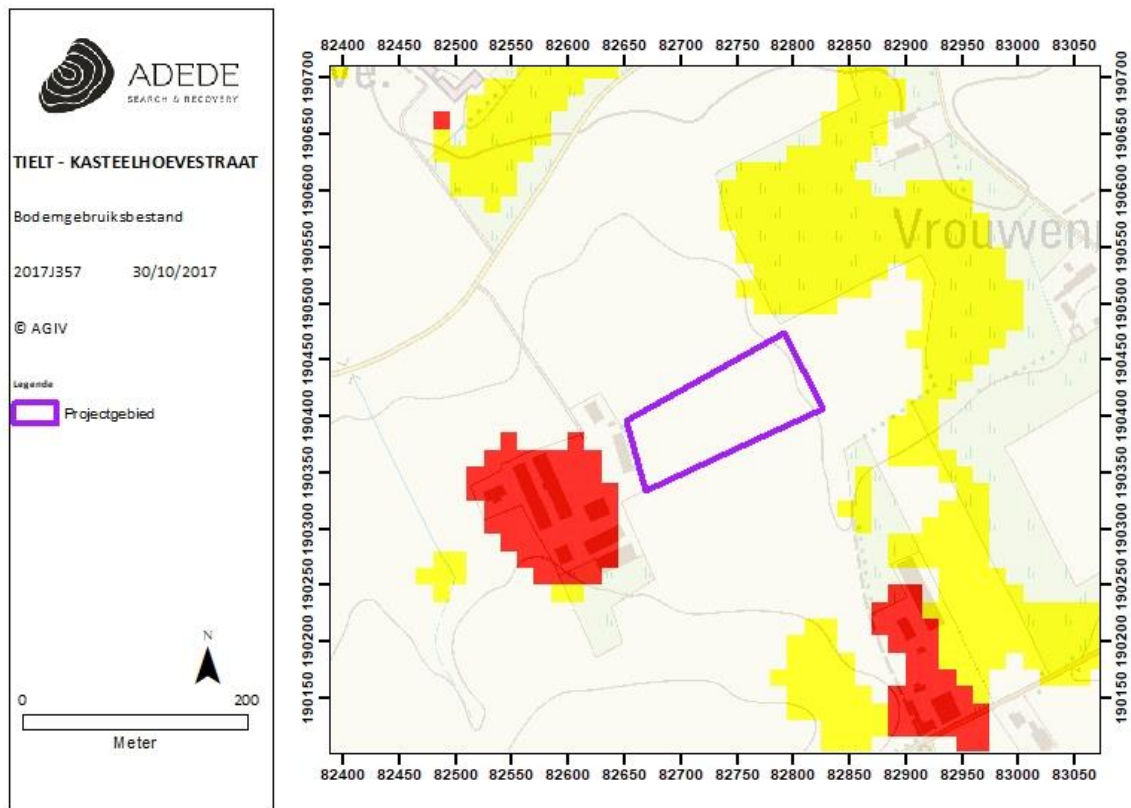

Figuur 8. Situering van het projectgebied op de erosiegevoeligheidskaart.

3.2.3.4 Landgebruik

Om het landgebruik ter hoogte van het onderzoeksgebied na te gaan werd gebruik gemaakt van het bodemgebruiksbestand, opname 2001. Hierop valt te zien dat het onderzoeksgebied als volgt gekarteerd staat:

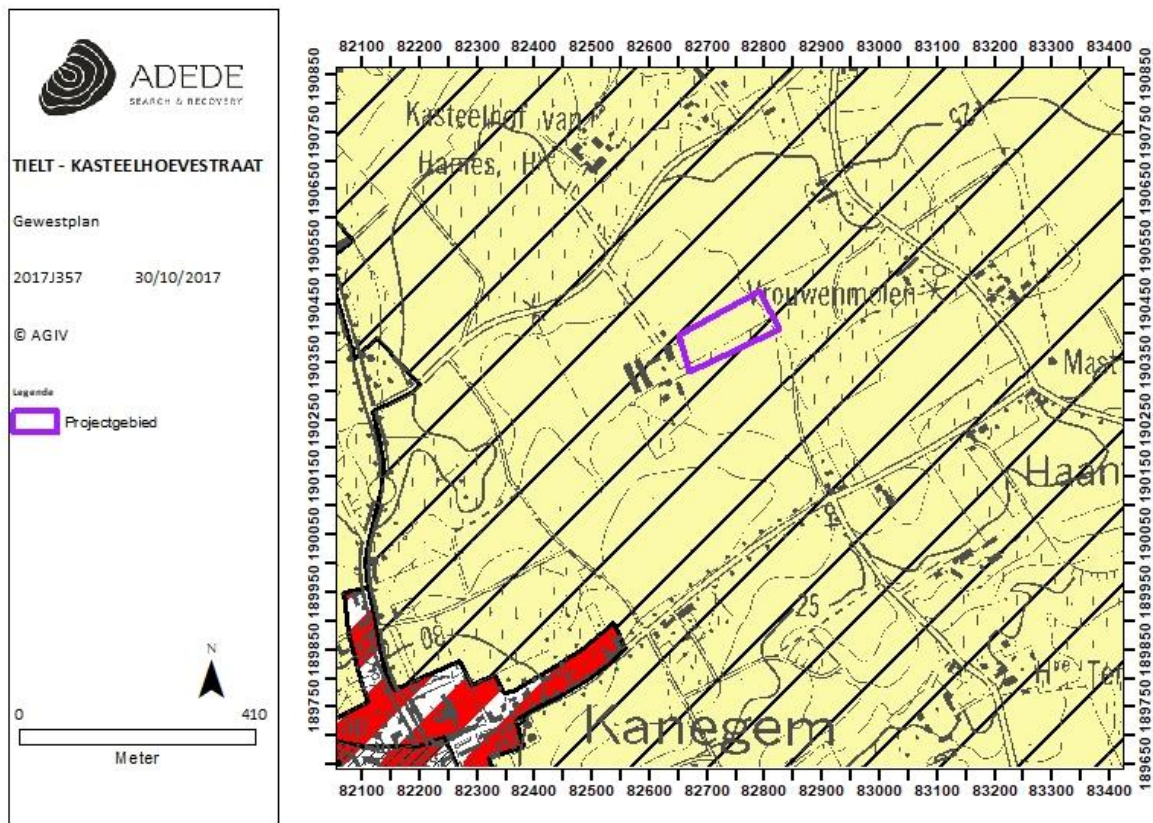
- **Akkerbouw (wit):** Hierbij wordt de bodem gebruikt in rotatiesystemen waarbij jaarlijks gewassen worden geogst, inclusief braakland.

Figuur 9. Situering van het projectgebied op het bodemgebruiksbestand.

3.2.3.5 Gewestplan

Het onderzoeksgebied is ingedeeld in als landschappelijk waardevol agrarisch gebied op het gewestplan.

Figuur 10. Situering van het projectgebied op het gewestplan.

3.3 Historische situering van het onderzoeksgebied

3.3.1 Algemene historische situering

De oudste geschiedenis van Kanegem, de deelgemeente van Tielt waar het onderzoeksgebied zich bevindt, start in de vroege middeleeuwen met de Frankische periode. De dorpsnaam stamt ook uit deze tijd. “Caningahem” betekent “het heem, de woning van de volgelingen van Cano”. Het is mogelijk dat deze Cano zich in de 6^e eeuw op de plaats of omgeving van de centrale dorpshoeve ‘Groot Goet Ten Broucken’ gevestigd heeft. In de ‘Oosthoek’ starten de eerste bewoners met ontginningen in de vorm van kouterontginningen. Deze kouters ontwikkelen zich in de 9^e tot 12^e eeuw tot grote permanent bewerkte stukken land. Het gebruik was gemeenschappelijk waardoor het open landschap behouden bleef.⁴

Tussen de 7^e en 9^e eeuw wordt het gebied ook gekerstend en eigent de Gentse Sint-Baafsabdij zich het gebied toe. In de 9^e eeuw verliezen ze de controle door de invallen van de Noormannen om het pas vanaf 925 terug te krijgen. De eerste schriftelijke vermelding stamt ook rond deze periode in een oorkonde van koning Lotharius die het bezit van het domein Kanegem bevestigt aan de Sint-Baafsabdij.⁵

In de 13^e en 14^e eeuw is het Kanegemse grondgebied verdeeld over drie heerlijkheden: Sint-Baafs (van de Sint-Baafsabdij) in het zuiden die ook de kerk en pastorie in handen had, Hames in het oosten en Beexschen in het westen. De heerlijkheid Hames was het bezit van de Heren van Hames die als centrum het Hof van Hames hadden. Ook het Strichtensgoed en Goed te Vlindergem was eigendom van deze heren. Het Hof van Hames kent zijn vroegste vermelding in 1290 en wordt tot het einde van het Ancien Régime bestuurd door verschillende families. Jan de Hane laat kort voor 1629 een kasteel bouwen achter de hoeve, met aanleg van een achtvormige omwalling en vijvers. In deze periode wordt vermoedelijk ook de hoeve vernieuwd en het poortgebouw met duiventil toegevoegd. De heerlijkheid van Hames komt in 1713 door huwelijk in handen van de familie de Preudhomme d'Hailly, die heren van Poeke waren en resideerden in het kasteel van Poeke. Zij zijn verantwoordelijk voor het afbreken van het kasteel van Hames in 1750. De dubbele omwalling was in 1762 nog behouden, maar de hoevegebouwen waren reeds aangepast. 1830 is het jaar waarin een nieuw woonhuis wordt gebouwd. Dit wordt samen met het oude woonhuis dat reeds omgevormd was tot stallen en het poortgebouw in 2001 afgebroken.⁶

⁴ <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/122114>

⁵ <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/122114>

⁶ <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/87129>; <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/122114>

De 16de eeuw wordt gedomineerd door onrusten en strijdgewoel, voornamelijk afkomstig van de Beeldenstorm in 1566 en de Tachtigjarige oorlog (1568-1648). Deze resulteren in een sterke bevolkingsafname en de verwoesting van de kerk. In deze eeuw bestaat het dorp slechts uit een minieme dorpskern en talrijke verspreide hoeves, ook twee molens worden aangeduid. De 17^e eeuw start met een periode van vrede, maar eindigt in plunderingen en oorlog met de Devolutieoorlog en de Negenjarige oorlog door de Spanjaarden en Fransen.⁷

De agrarische revolutie en de introductie van de aardappel zorgt voor een sterke bevolkingstoename in de regio in de eerste helft van de 18^e eeuw. Het landschap wordt hierdoor gedomineerd door kleine hoevetjes. De 19^e eeuw wordt Kanegem ook een proto-industrieel centrum met vooral textielnijverheid. Dit betekent ook het toppunt van Kanegems bloei, de crisis midden 19^e luidt het begin in van de neergang. Hierbij zal vanaf deze periode het bevolkingsaantal blijven dalen tot een stagnatie in de jaren 60 van de 20^e eeuw. De wereldoorlogen laten slechts beperkt hun sporen na en na de Tweede Wereldoorlog wordt het dorpscentrum sterk gemoderniseerd.⁸

3.3.2 Historisch kaartmateriaal

3.3.2.1 Kaart van Ferraris (1771 – 1778)

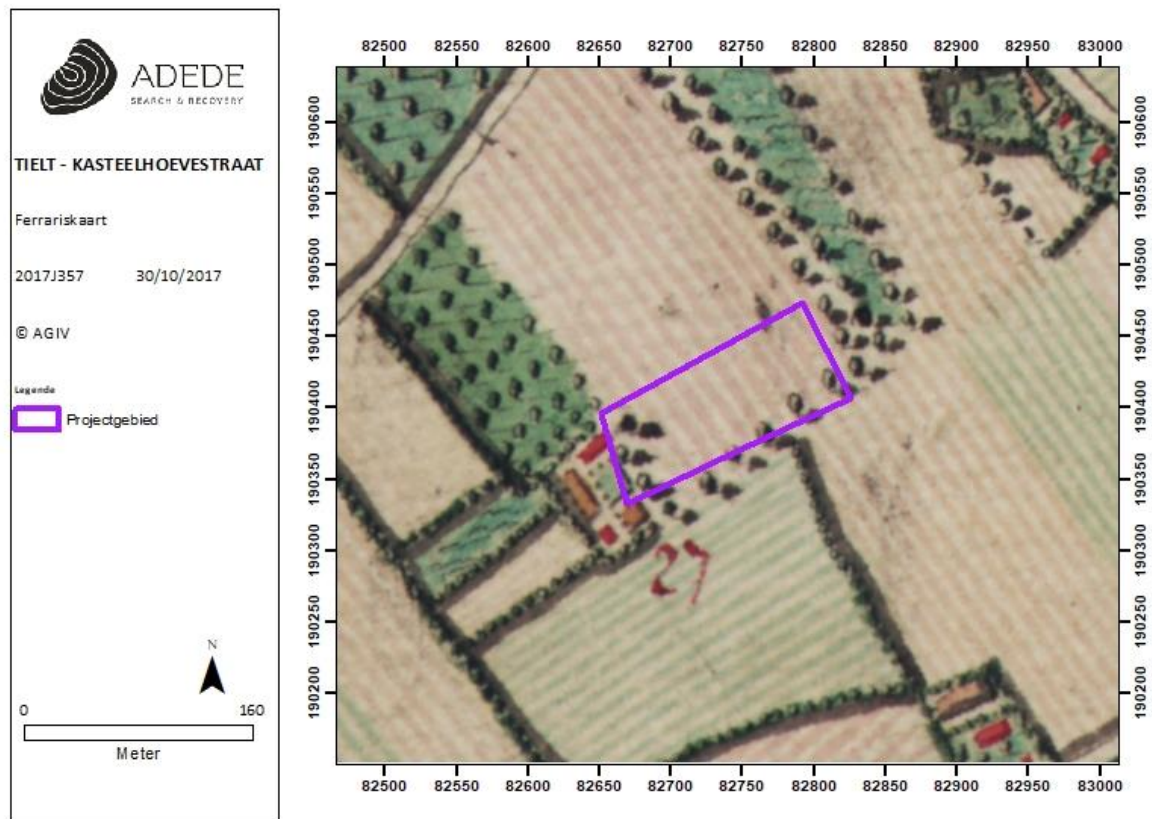
In opdracht van Keizerin Maria-Theresia en Keizer Jozef II werden de Oostenrijkse Nederlanden voor het eerst grootschalig en systematisch topografisch gekarteerd. 275 uiterst gedetailleerde topografische kaarten werden geklasseerd volgens bundels en vergezeld van een beschrijvende tekst. Dit alles gebeurde onder leiding van generaal Joseph-Jean-François Graaf de Ferraris (1726-1814). Het resultaat was een Kabinetskaart in drie exemplaren. Het exemplaar, bestemd voor de Oostenrijkse gouverneur Karel van Lotharingen, is heden in bezit van de Koninklijke Bibliotheek Albert I te Brussel. De andere exemplaren bevinden zich in het Rijksarchief in Den Haag en het *Kriegsarchiv* te Wenen.⁹

Binnen het onderzoeksgebied ligt er geen bebouwing tenzij een gebouw dat sterk tegen de gebiedsgrens aanleunt in het zuidwesten. Het gebied bestaat voornamelijk uit akkerland dat begrensd is met bomenrijen in het zuidwesten en zuidoosten.

⁷ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/122114>

⁸ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/122114>

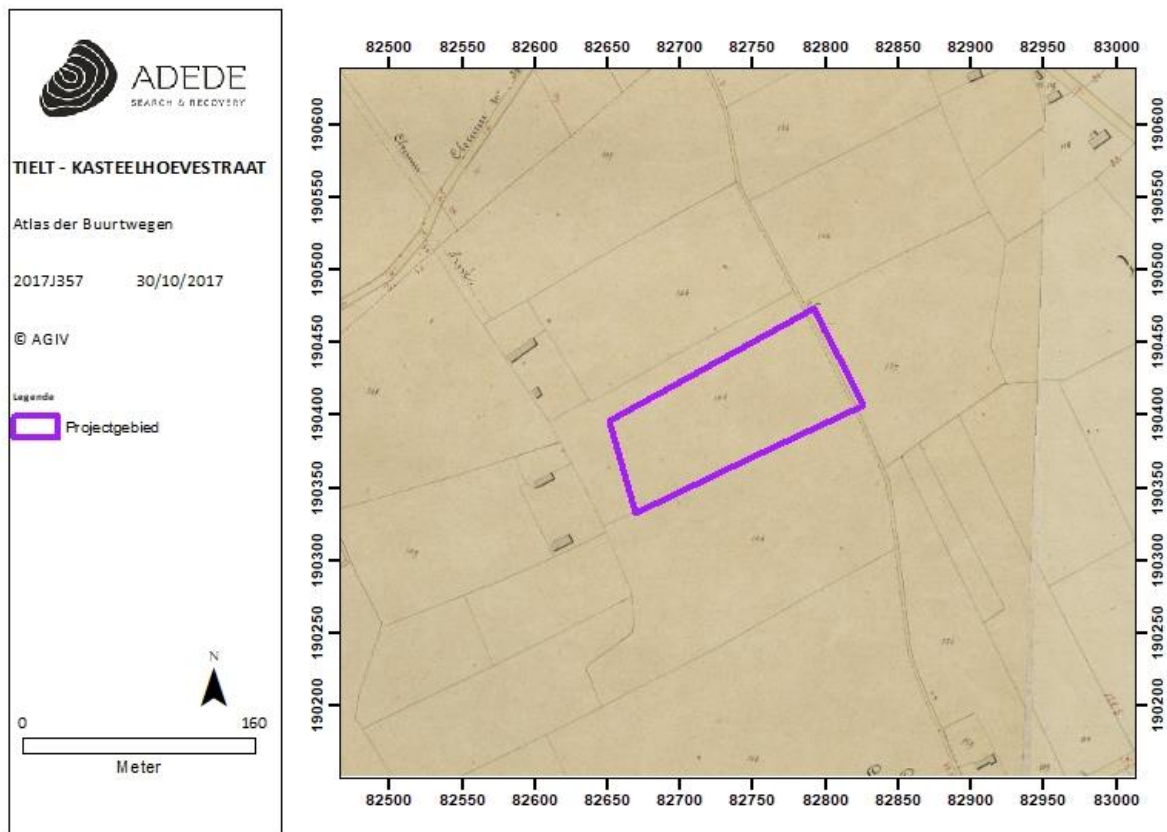
⁹ http://www.ngi.be/Common/ferraris_nl.pdf

Figuur 11. Situering van het projectgebied op de kaart van Ferraris.

3.3.2.2 *Atlas der Buurtwegen (1840)*

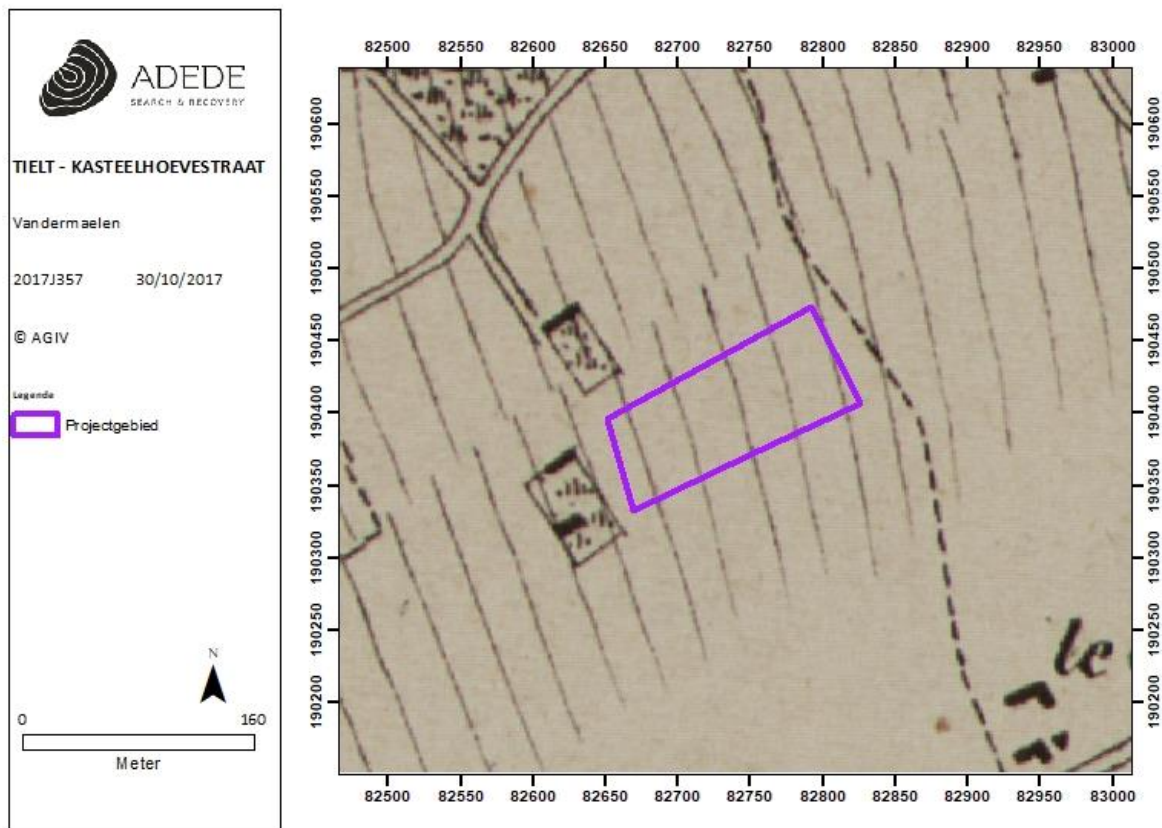
De gebiedsfunctie van op Ferraris, namelijk agrarisch, zet zich ook voort op de Atlas der Buurtwegen. Nabije bebouwing is enkel te bemerken ten westen van het gebied. In het noordwesten is een weg gelegen.

Figuur 12. Situering van het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen.

3.3.2.3 Topografische kaart van Vandermaelen (1846 – 1854)

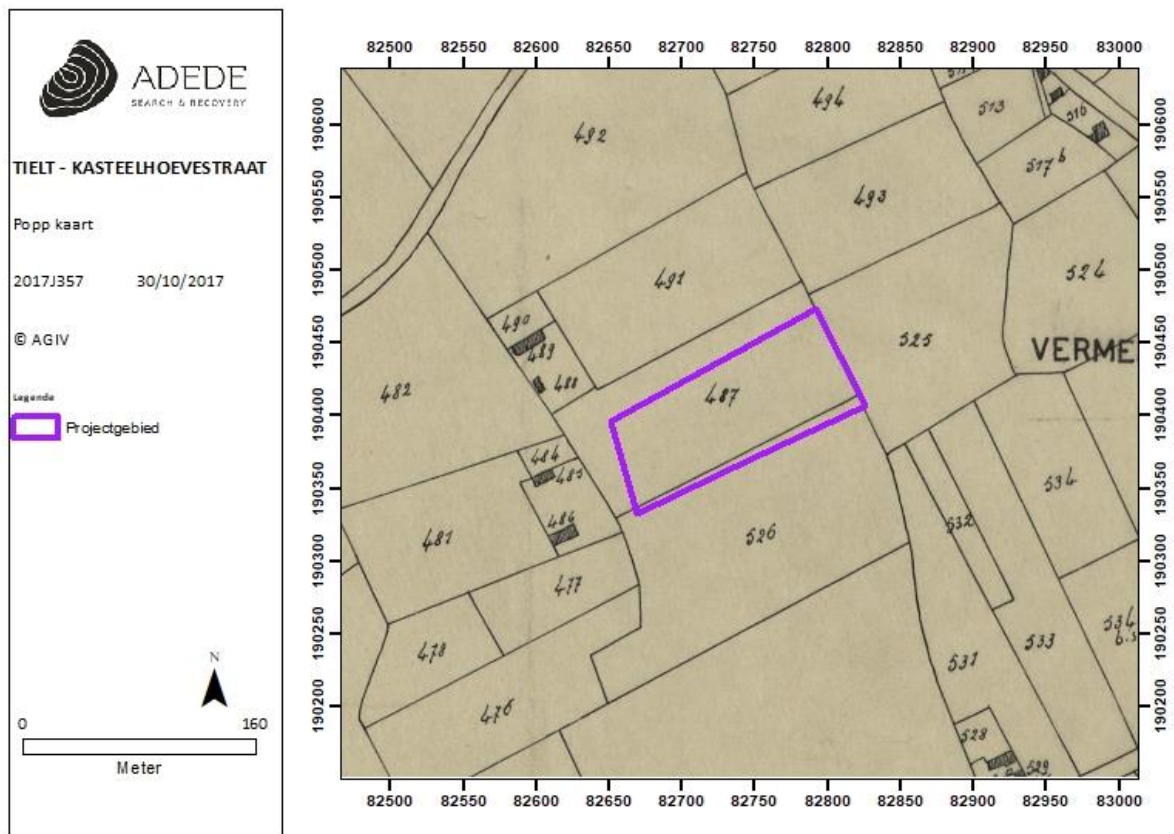
De kaart van Vandermaelen kent geen verschillen met de Atlas der Buurtwegen. Wel wordt op deze kaart het hellend karakter van het land weergegeven door middel van parallelle lijnen.

Figuur 13. Situering van het projectgebied op de kaart van Vandermaelen.

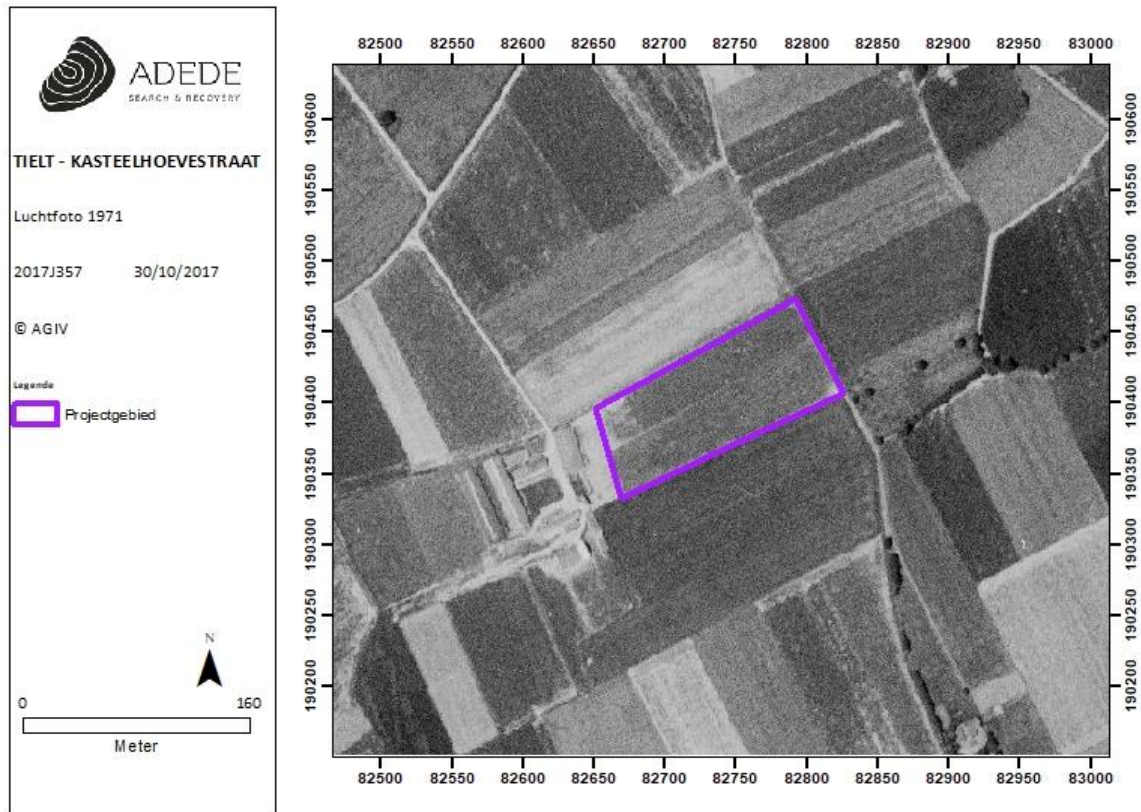
3.3.2.4 Kaart van Popp (1842 – 1879)

De Kaart van Popp is interessant door de weergave van de toenmalige perceelsgrenzen. Het onderzoeksgebied bevindt zich hierbij voornamelijk in perceel 487 en slechts beperkt in 526.

Figuur 14. Situering van het projectgebied op de kaart van Popp.

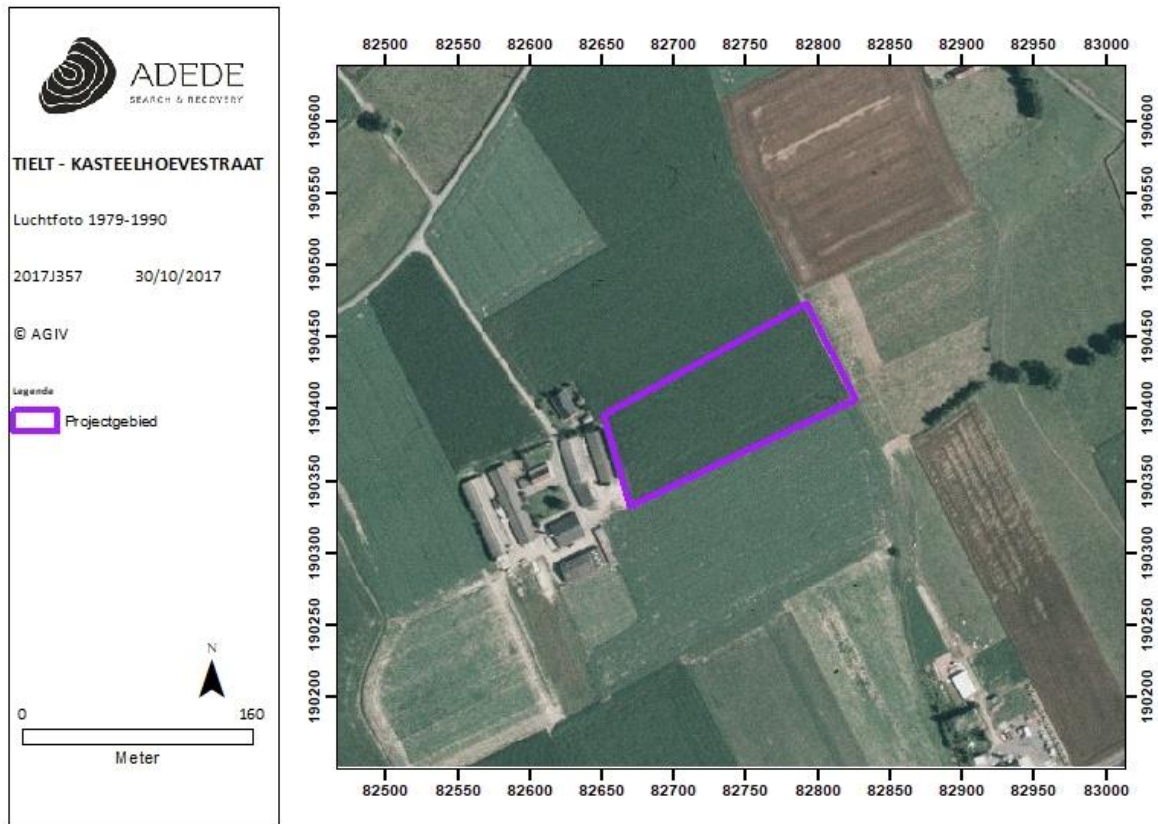
3.3.2.5 Luchtfoto's 1971

Figuur 15. Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 1971.

Het onderzoeksgebied bestaat op de luchtfoto van 1971 volledig uit akkerland. Ten westen ervan zijn verschillende gebouwen te bemerken, waarschijnlijk een boerderij vormend.

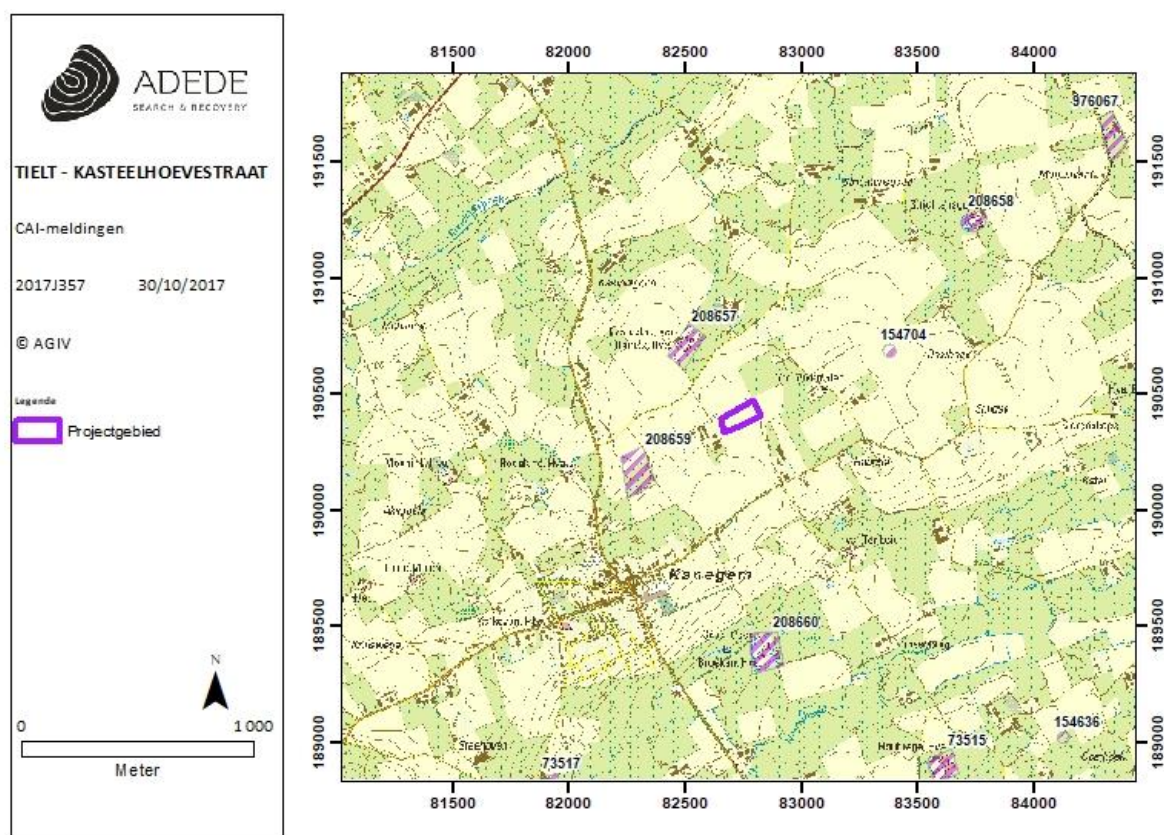
3.3.2.6 Luchtfoto's 1979-1990

Figuur 16. Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 1971-1990.

De luchtfoto's van 1979-1990 geven geen verschil weer met deze van 1971. Het bestaat nog steeds uit akkerland met een aanpalende boerderij.

3.4 Archeologische situering van het projectgebied

Figuur 17. Situering van enkele CAI-locaties in de omgeving van het projectgebied.

3.4.1 Middeleeuwen

De enige bekende middeleeuwse, meer bepaald laatmiddeleeuwse, overblijfselen in de nabije omgeving van het onderzoeksgebied bevinden zich 400 meter noordelijker. Deze locatie (**CAI 208657**) bestaat uit een site met walgracht, het Oud Kasteel van Kanegem of Hof van Hames genoemd. Deze site was een centrale hoeve van de heerlijkheid Hames (Hamme) waarvan het grondgebied verspreid was over Kanegem, Ruiselede en Poeke.¹⁰

Verder naar het zuiden toe bevinden zich tevens 2 cartografische indicatoren naar sites met walgracht uit de late middeleeuwen (**CAI 73517 en 73515**)¹¹.

Verder naar het noorden toe bevinden zich ook de resten van een motte en zijn omwalling (**CAI 976067**) die reeds in 1392 werd vermeld. Mogelijks gaan de resten terug op een castrale motte waarvan opper- en neerhof worden beschreven als 2 bewalde moten¹².

¹⁰ <https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/208657>

¹¹ <https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/73517> & <https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/73515>

3.4.2 Nieuwe Tijd

CAI locatie 208657

Het Oud Kasteel Kanegem blijft ook verder bestaan in de Nieuwe Tijd. Op een plan van 1629 is er bebouwing weergegeven op het neerhof. In 1740 spreekt men van een 'Casteelgoet' tot 1762 wanneer alle bebouwing verdwenen is. Het goed wordt gedeeltelijk afgebroken en het materiaal herbruikt voor het kasteel van Poeke.¹³

CAI locatie 208659

450 meter ten zuidwesten van het onderzoeksgebied lag de Ferme Goossens, een site met walgracht. Historische kaarten geven enkele gebouwen weer en de site is ook vandaag nog herkenbaar op luchtfoto's.¹⁴

CAI locatie 208660

Ook hier bevond zich een site met walgracht in de Nieuwe Tijd. Deze was gelegen op 1 km ten zuiden van het onderzoeksgebied.¹⁵

CAI locatie 208658

Deze site met walgracht op 1,3 km ten noordoosten van het onderzoeksgebied wordt het Strichtensgoed genoemd. Het was afhankelijk van het Hof van Hames. Het bestaat uit een opper en neerhof met een deels bewaarde dubbele omwalling.¹⁶

3.4.3 Onbepaald

Via luchtfotografie werd **CAI 154704** gelokaliseerd. Het betreft een circulaire structuur, mogelijk een grafheuvel.¹⁷ Een gelijkaardige structuur werd gelokaliseerd ter hoogte van melding **CAI 154636**¹⁸

¹² <https://cai.onroenderfgoed.be/locatie/976067>

¹³ <https://cai.onroenderfgoed.be/locatie/208657>

¹⁴ <https://cai.onroenderfgoed.be/locatie/208659>

¹⁵ <https://cai.onroenderfgoed.be/locatie/208660>

¹⁶ <https://cai.onroenderfgoed.be/locatie/208658>

¹⁷ <https://cai.onroenderfgoed.be/locatie/154704>

¹⁸ <https://cai.onroenderfgoed.be/locatie/154636>

4 Besluit

4.1 Beantwoording Onderzoeksvragen

Teneinde een gedegen inschatting te kunnen maken van het projectgebied in functie van de archeologische verwachting en de geplande ingrepen met bijhorend mogelijke schade aan het plaatselijke bodemarchief dienen de vooropgestelde onderzoeksvragen beantwoord te worden.

- *Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied?*

De beschikbare en geraadpleegde cartografische bronnen geven aan dat sinds het einde van de 18de eeuw het projectgebied onbebouwd is gebleven en in gebruik was als akkerland. Op de Ferrariskaart wordt het gebied dus weergegeven binnen akkerland omringt door verschillende bomenrijen. Net ten zuiden van het projectgebied bevindt zich hier wel een hoeve die mogelijks de gronden rondom agrarisch exploiteert. Aangenomen wordt dat deze situatie reeds sinds de volle middeleeuwen zo is. Echter is hier geen volledige zekerheid over en is dit geen argument om mogelijke occupatiesporen uit oudere periodes uit te sluiten.

Wanneer gekeken wordt naar de topografische locatie van het projectgebied is te zien dat dit zich op een gemiddelde hoogte van 26,75m TAW bevindt. Op het digitaal terreinmodel is te zien dat het projectgebied zich op de oostelijke uitlopers van de langgerekte hoogte, waar de bewoningskern van Tielt zich op bevindt, situeert. Bodemkundig gezien is ter hoogte van het projectgebied matig natte zandleemgrond terug te vinden met een sterk verbrokkelde textuur B- horizont. Deze gronden zijn mits drainage zeer geschikt als akkerland en doen tevens goed dienst als weiland. Aangenomen wordt dat deze gronden doorheen de geschiedenis een overwegend agrarische functie hadden. Echter suggereert de eerder hoge ligging van het projectgebied ten opzichte van het omliggende gebied een eerder gunstige locatie wat betreft occupatie. Occupatiesporen uit de oudere periodes is bijgevolg niet volledig uit te sluiten.

Uit ruimtelijke analyse van voorgaande vindplaatsen van steentijdartefactsites blijkt dat de jager-verzamelaars zich vaak op droge en hoge plekken in de buurt van natte laagtes (beken, vijvers, vennen, etc.) in tijdelijke kampementen vestigden. Er wordt hier in regel gesproken over een gradiëntzone van 200m afstand tot de natte zone voor het voorkomen van dergelijke vindplaatsen. Deze resten bestaan meestal uit clusters van stenen werktuigen en 'afval' van het productieproces die bewaard gebleven zijn in de toplaag van podzolbodems (droge omstandigheden en duidelijk

gelaagde bodemopbouw)¹⁹. Heden is het projectgebied omringt door verschillende waterlopen, echter gaat het hier telkens om kunstmatig aangelegde kanaaltjes in functie van het draineren van de gronden ten behoeve van de agrarische functie. De dichtstbijzijnde natuurlijke waterloop situeert zich op >400m van het projectgebied en bijgevolg valt dit laatste buiten de reeds genoemde gradiëntzone en is het potentieel op het aantreffen van steentijdartefactsites eerder laag in te schatten.

Alle voorgaande informatie in overweging genomen laat toe een aantal besluiten te trekken omtrent het archeologisch potentieel van het projectgebied. Sinds de late 18de eeuw is het projectgebied met zekerheid in gebruik als landbouwgrond (akkerland) en vermoed wordt dat dit ook voorheen zo was. Echter is dit niet met zekerheid te stellen en heeft het gebied een eerder gunstige ligging naar occupatie toe. Gezien de ligging buiten de gradiëntzone en het aanwezige bodemtype, dat geen goed bewaarde bodemopbouw suggereert, wordt de kans klein geacht dat ter hoogte van het projectgebied een steentijdartefactsite aanwezig is. Voor zowel de steentijden als nieuwe tijden geldt bijgevolg een lage archeologische verwachting. Voor de periodes van de metaaltijden tot en met late middeleeuwen geldt een algemene archeologische verwachting. Hierbij worden voornamelijk agrarische sporen verwacht maar occupatiesporen alsook sporen van structuren in functie van de agrarische activiteiten zijn hier niet geheel uitgesloten. Gezien Tielt voor deze periodes op archeologisch vlak deels onderbelicht is, is er een significant potentieel op kennisvermeerdering bij het aantreffen van archeologische sporen en/of overblijfselen met cultuurhistorisch relevante waarde.

- *Zijn er archeologische sites met relevante cultuurhistorische waarde gekend op of in de omgeving van het onderzoeksgebied?*

In de zeer nabije omgeving van het projectgebied werd nog geen voorgaand archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem uitgevoerd. Bijgevolg zijn in de nabije omgeving ook geen gekende archeologische sites met relevante cultuurhistorische waarde gekend. Uit de ruimere omgeving zijn wel enkele meldingen opgenomen in de Centraal Archeologische Inventaris (CAI), deze zijn op twee fotografische indicatoren van circulaire structuren (mogelijke grafheuvels) na allen te dateren in de middeleeuwen en nieuwe tijden. Echter is het niet mogelijk op basis van het ontbreken van sites in de omgeving van het projectgebied ervan uit te gaan dat ook ter hoogte van het projectgebied geen archeologische site aanwezig is. Tielt en omliggende regio zijn immers onderbelicht wat betreft archeologisch onderzoek en bijhorende meldingen in de CAI.

¹⁹ Verhoeven M & Janssens M., 2017.

- *Hoe evolueerde het historisch landgebruik van het onderzoeksgebied?*

Reeds in de late 18de eeuw, op de kaart van Ferraris, wordt het projectgebied weergegeven als akkerland omgeven door bomenrijen. Ten zuiden van het projectgebied bevindt zich hier een hoeve die hoogstwaarschijnlijk de aanpalende landen (inclusief het projectgebied) agrarisch exploiteerde. Doorheen het historische kaartmateriaal tot op heden blijft het gebruik als akkerland ongewijzigd. Aangenomen wordt dat de hoeve reeds in de volle middeleeuwen aanwezig was en bijgevolg ook het projectgebied reeds dan in gebruik was als akkerland. Binnen het kader van de geplande ontwikkeling zal het projectgebied niet meer dienstdoen als akkerland maar zullen er twee stallen gebouwd worden voor legkippen.

- *Hoe evolueerde de historische bebouwing van het onderzoeksgebied?*

Binnen de contouren van het projectgebied werd op het geraadpleegde cartografische materiaal geen bebouwing vastgesteld. Ook op heden is geen bebouwing aanwezig ter hoogte van het projectgebied. Dat het projectgebied vrij is van bebouwing is bijgevolg dus met zekerheid te stellen vanaf de late 18de eeuw, voorgaande periodes zijn niet gedocumenteerd in het historische materiaal en occupatiesporen uit oudere periodes kunnen bijgevolg niet volledig worden uitgesloten.

- *Wat is de potentiële impact van de geplande werken op het cultuurhistorisch en archeologisch erfgoed?*

De geplande ontwikkeling van het projectgebied omvat de bouw van twee stallen voor legkippen met bijhorende infrastructuur. Hiervoor zullen verschillende bodemingrepen plaatsvinden over verschillende dieptes. Zo zullen de hemelwater- en afvalwaterputten worden aangelegd tot een diepte van 2,75m ten opzichte van het huidige maaiveld, zullen de individuele funderingen telkens tot 1,10m diepte ten opzichte van het huidige maaiveld rijken en zal een infiltratiezone voor regenwater worden voorzien tot een diepte van 0.60m ten opzichte van het huidige maaiveld. Deze verstoringen verspreiden zich volledig over het centrale en westelijk gedeelte van het projectgebied. Gezien de algemene archeologische verwachting maar het significante potentieel op kennisvermeerdering en het eerder onverstoord rurale karakter van het projectgebied is de potentiële impact op het plaatselijke bodemarchief ter hoogte van deze volledige zone eerder groot. Ten zuiden van het projectgebied wordt een reeds bestaan gebouw voor een deel afgebroken. Gezien de verwachting naar grondsporen onder de bouwvoor wordt aangenomen dat sporen ter hoogte van dit gebouw reeds werden vernield tijdens het plaatsen van de funderingen. Er worden buiten de afbraak geen andere ingrepen gepland ter hoogte van dit gebouw. Gezien het ontbrekende

archeologisch potentieel en het ontbreken van verdere bodemingrepen werd besloten om dit niet mee op te nemen in de overweging voor verder onderzoek en bijgevolg werd dit ook niet opgenomen binnen het projectgebied.

4.2 Samenvatting onderzoek

De opdrachtgever wenst binnen het projectgebied twee stallen voor legkippen met bijhorende infrastructuur te realiseren. ADEDE bvba werd aangesteld om een archeologisch vooronderzoek in de vorm van een bureaustudie uit te voeren ten einde het archeologisch potentieel ter hoogte van het projectgebied in te schatten. De bureaustudie liet niet toe om met zekerheid de aan- of afwezigheid van een archeologische site en/of archeologisch relevante resten vast te stellen. Er was wel de mogelijkheid een inschatting te maken van het archeologisch potentieel, het potentieel op kennisvermeerdering en de mogelijke impact van de geplande ontwikkeling op het plaatselijke bodemarchief.

Er geldt voor het projectgebied een lage archeologische verwachting wat betreft de aanwezigheid van sporen en/of relevante resten te dateren in de steentijden of na de late 18de eeuw. Er geldt een algemene archeologische verwachting voor de periodes van de metaaltijden tot en met late middeleeuwen. Gezien de onderbelichting van deze periodes in de ruime omgeving van het projectgebied geldt hier tevens een significant potentieel op kennisvermeerdering. Door het eerder onverstoorde rurale karakter van het projectgebied vormen de geplande bodemingrepen dan ook een bedreiging voor het plaatselijke bodemarchief.

Gezien op basis van het reeds gevoerde bureauonderzoek niet met zekerheid de aan- of afwezigheid van dergelijke resten kon vastgesteld worden is verder (voor)onderzoek met ingreep in de bodem hier opportuun. Alle voorgaande informatie in overweging genomen adviseert ADEDE bvba verder archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem in de vorm van een proefsleuvenonderzoek²⁰.

²⁰ *Bijhorend programma van maatregelen.*

5 Bibliografie

- BOGEMANS F., 2005. *Legende overzichtskaart Quartairgeologie Vlaanderen*, Brussel: Vrije Universiteit Brussel in opdracht van Vlaamse Overheid Dienst Leefmilieu, Natuur en Energie.
- DE GEYTER G., 1999. *Toelichting bij de Geologische kaart van België*, 21 Tielt, Brussel: Belgische Geologische Dienst.
- RAVYTS K. & STRUYVE P., *Het Tieltse 1940-1945. Bedreigd, bezet, bevrijd*, Heemkundige Kring De Roede van Tielt, Tielt, 1995.
- VAN RANST E., Sys C., 2000. *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (1:20000)*, Gent: Laboratorium voor Bodemkunde.
- VERHOEVEN M., JANSSENS M., 2017. *Windpark Arendonk/Oud Turnhout, Archeologienota Archeologisch Vooronderzoek (Bureauonderzoek) – 2017B185*, RAAP: Nazareth.

Online bronnen:

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/>

http://www.ngi.be/Common/ferraris_nl.pdf

<https://cai.onroerenderfgoed.be>

<http://www.geopunt.be/>

<https://dov.vlaanderen.be/>

6 Lijst van plannen

Plan nr.	Beschrijving	Schaal	Wijze vervaardiging	Datum aanmaak
0001	Projectgebied op topografische kaart.	1:10000	digitaal	30/10/2017
0002	Projectgebied op orthofoto uit 2016.	1:1500	digitaal	30/10/2017
0003	Projectgebied op GRB kaart, kadastrale informatie.	1:850	digitaal	30/10/2017
0004	Inplantingsplan geplande situatie projectgebied.	1:700	digitaal	30/10/2017
0005	Projectgebied op Digitaal hoogtemodel Vlaanderen II, Digitaal terreinmodel, raster 1m.	1:40000	digitaal	30/10/2017
0006	Projectgebied op Digitaal hoogtemodel Vlaanderen II, Digitaal terreinmodel, raster 1m (Detail).	1:2500	digitaal	30/10/2017
0007	Projectgebied op de tertiair geologische kaart.	1:5000	digitaal	30/10/2017
0008	Projectgebied op de quartair geologische kaart.	1:5000	digitaal	30/10/2017
0009	Projectgebied op de bodemtypekaart.	1:5000	digitaal	30/10/2017
0010	Projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart per perceel, opname 2016.	1:5000	digitaal	30/10/2017
0011	Projectgebied op de erosiegevoeligheidskaart der Vlaamse gemeenten.	1:5000	digitaal	30/10/2017
0012	Projectgebied op de landgebruikskaart (bodembebruiksbestand), opname 2001.	1:5000	digitaal	30/10/2017
0013	Projectgebied op het gewestplan.	1:10000	digitaal	30/10/2017
0014	Projectgebied op kaart van Ferraris.	1:4000	analoog	30/10/2017
0015	Projectgebied op Atlas der Buurtwegen	1:4000	analoog	30/10/2017
0016	Projectgebied op topografische kaart van Vandermaelen.	1:4000	analoog	30/10/2017
0017	Projectgebied op kaart van Popp.	1:4000	analoog	30/10/2017
0018	Projectgebied op luchtfoto uit 1971.	1:4000	digitaal	30/10/2017
0019	Projectgebied op luchtfoto uit 1979-1990.	1:4000	digitaal	30/10/2017
0020	CAI-locaties ten opzichte van het projectgebied.	1:25000	digitaal	30/10/2017

7 Lijst van figuren

Figuur 1. Situering van het projectgebied op het DHMVII, digitaal terreinmodel 1m.....	- 15 -
Figuur 2. Situering van het projectgebied op het DHMVII, digitaal terreinmodel 1m (detail).	- 16 -
Figuur 3. Hoogteprofielen van het projectgebied.....	- 17 -
Figuur 4. Situering van het projectgebied op de tertiair geologische kaart.....	- 18 -
Figuur 5. Situering van het projectgebied op de quartair geologische kaart.....	- 19 -
Figuur 6. Situering van het projectgebied op de bodemtypekaart.	- 20 -
Figuur 7. Situering van het projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart.....	- 21 -
Figuur 8. Situering van het projectgebied op de erosiegevoeligheidskaart.....	- 22 -
Figuur 9. Situering van het projectgebied op het bodemgebruiksbestand.	- 23 -
Figuur 10. Situering van het projectgebied op het gewestplan.	- 24 -
Figuur 12. Situering van het projectgebied op de kaart van Ferraris.....	- 27 -
Figuur 13. Situering van het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen.....	- 28 -
Figuur 14. Situering van het projectgebied op de kaart van Vandermaelen.	- 29 -
Figuur 15. Situering van het projectgebied op de kaart van Popp.....	- 30 -
Figuur 16. Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 1971.	- 31 -
Figuur 17. Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 1971-1990.	- 32 -
Figuur 16. Situering van enkele CAI locaties in de omgeving van het projectgebied.	- 33 -